

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства
імені Костянтина Немця

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана факультету геології,
географії, рекреації і туризму
Катерина КРАВЧЕНКО

2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

НАУКОВО-ПРОЄКТНА ПРАКТИКА

рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський)</u>
галузь знань	<u>С. Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</u>
спеціальність	<u>Сб. Географія та регіональні студії</u>
освітня програма	<u>«Урбаністика, геопланування та сталий розвиток міст»</u>
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«27» серпня 2025 року, протокол № 12

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Людмила НЕМЕЦЬ, д. геогр. н., професор, професор кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Немця

Наталія ГУССЕВА, к. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Немця

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Немця

Протокол № 11 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

« _____ » _____ 2025 р.

_____ Людмила НЕМЕЦЬ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Урбаністика, геопланування та сталий розвиток міст»

Гарант освітньо-наукової програми

_____ Євгенія ТЕЛЕБЕНЄВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 7 від «27» серпня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ Юлія ПРАСУЛ
(підпис) (прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 2025 р.

ВСТУП

Програма науково-проектної практики складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю С6. Географія та регіональні студії освітньою програмою «Урбаністика, геопланування та сталий розвиток міст» та Положення про проведення практики студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол Вченої ради університету № 7 від 11. 04. 2022 р., наказ ректора № 0213-1/136 від 22. 04. 2022 р.).

Практика є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 106. Географія для другого (магістерського) рівня вищої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України № 519 від 11. 05. 2021 р).

1. Опис практики

1. Опис науково-проектної практики

1.1. Характеристики практики

1.1.1. Місце практики в структурі основної освітньої програми і область застосування програми науково-проектної практики

Науково-проектна практика належить до обов'язкових дисциплін та є важливим елементом в структурі основної освітньо-наукової програми підготовки студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю С6. Географія та регіональні студії освітньо-науковою програмою «Урбаністика, геопланування та сталий розвиток міст». Програма практики визначає її зміст, обсяг і порядок проходження студентами.

1.1.2. Форми проведення науково-проектної практики

Науково-проектна практика являє собою вид навчальних занять, орієнтованих на професійно-практичну підготовку майбутніх фахівців шляхом: особистої участі студента в діяльності установ і організацій різних форм власності; проведення наукових досліджень в галузі урбаністики, геопланування та сталого розвитку міст; виконання науково-проектних індивідуальних завдань.

1.1.3. Вимоги до баз науково-проектної практики

У якості бази науково-проектної практики виступають: органи місцевого самоврядування (департаменти містобудування та архітектури; благоустрою, відбудови та реконструкції; з питань забезпечення життєдіяльності міста; соціально-економічного розвитку та стратегічного планування, житлово-комунального господарства тощо); проектні та архітектурно-планувальні організації; науково-дослідні інститути урбаністичного профілю; консалтингові компанії з питань регіонального та міського розвитку; громадські організації, що працюють у сфері міського розвитку та планування; міжнародні організації та проекти з питань сталого розвитку міст та інші установи, профіль роботи яких збігається з фахом і з якими укладено договір про проведення науково-проектної практики. За умови неможливості проходження практики на базі зазначених установ (суворі карантинні

обмеження, правовий режим воєнного стану тощо), студент прикріплюється до кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Немця Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1.2. Мета практики – закріплення теоретичних знань, одержаних у процесі вивчення навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, набуття умінь та навичок практичної науково-дослідної та проєктної діяльності у предметній галузі урбаністики, геопланування та сталого розвитку міст. Під час проходження науково-проєктної практики студент стає учасником практичної діяльності, спостерігає й аналізує різні сторони роботи фахівців-практиків у сфері міського планування та управління розвитком територій, набуває досвіду проведення наукових досліджень та розробки проєктних рішень.

1.3. Основні завдання практики:

- ознайомлення з діяльністю бази практики, її структурою та напрямками діяльності;
- закріплення студентами отриманих знань, умінь та навичок, формування професійних компетентностей фахівця з урбаністики, геопланування та сталого розвитку міст;
- розвиток у студентів-практикантів інтересу до науково-дослідної та проєктної роботи у сфері міського планування та управління розвитком територій;
- знайомство з конкретними умовами сучасної професійної діяльності фахівців з урбаністики, геопланування та сталого розвитку міст;
- вивчення передового вітчизняного та міжнародного досвіду з урбаністики, геопланування та сталого розвитку міст;
- формування навичок проведення комплексних суспільно-географічних досліджень міст та міських систем;
- оволодіння методами збору, обробки та аналізу просторових даних для потреб міського планування;
- формування здатності до розробки проєктних рішень та стратегій розвитку міст і територій;
- виконання студентом-практикантом покладених на нього посадових обов'язків з метою закріплення знань, умінь та навичок;
- ознайомлення з особливостями сучасної урбаністичної та геопланувальної практики в Україні та світі.

1.4. Кількість кредитів – 7.

1.5. Загальна кількість годин – 210.

1.6. Характеристика практики	
Обов'язкова дисципліна	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
1-й	

Семестр	
2-й	

1.6. Перелік компетентностей, що формує науково-проектна практика:

Інтегральна компетентність:

здатність розв'язувати складні задачі та прикладні проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економічної і соціальної географії, урбаністики, геопланування, міського та регіонального розвитку, стійкого розвитку міст, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК5. Здатність працювати в команді.

ЗК7. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК3. Здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.

СК4. Здатність розробляти та сприяти впровадженню регіональних програм сталого розвитку територій, здійснювати геопланування територій різного ієрархічного рівня.

СК5. Здатність здійснювати фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, процесів глобалізації, регіоналізації та урбанізації у світі, проводити їхню геоекологічну й суспільно-географічну експертизу та моніторинг.

СК8. Здатність планувати, проводити та публічно презентувати результати наукових досліджень, забезпечити зрозуміле донесення власних знань, висновків та аргументацій до фахівців і нефахівців.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує науково-проектна практика:

ПР02. Оцінювати результати власної роботи, демонструвати уміння працювати в команді.

ПР11. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму.

ПР14. Формулювати наукові гіпотези, визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках досліджень, розробляти та управляти проектами у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.

ПР15. Самостійно оцінювати ключові тренди розвитку природно- і суспільно-географічних процесів для формування нових напрямів наукових досліджень.

ПР16. Розуміти та аналізувати особливості сучасної урбанізації; рівні, темпи

урбанізації у різних країнах світу; проблеми, пов'язані з урбанізацією та урбанізованістю, та шляхи їх розв'язання.

ПР17. Володіти географічними основами та навичками геопланування і містобудівної політики, застосовувати географічні підходи до проектування міських систем розселення.

1.8. Пререквізити: успішне опанування обов'язковими навчальними дисциплінами «Регіональний розвиток та планування територій», «Основи проєктної діяльності», а також успішне проходження науково-дослідницької практики.

2. Зміст та організація науково-проєктної практики

Зміст науково-проєктної практики студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти визначається її метою. З одного боку, він передбачає збір фактичного матеріалу і проведення досліджень, необхідних для підготовки кваліфікаційної роботи магістра, з іншого – включає в себе сукупність робіт, які необхідно виконати на робочому місці конкретної бази практики з метою підвищення професійно-кваліфікаційного рівня практиканта.

При проходженні практики студент-практикант зобов'язаний виконувати правила внутрішнього розпорядку установи, суворо дотримуватися трудової дисципліни, приймати участь у громадському житті трудового колективу установи.

Щоденна робота студента-практиканта полягає у збиранні та вивченні інформаційних матеріалів за програмою практики; виконанні трудових обов'язків на робочому місці; проведенні наукових досліджень відповідно до теми магістерського дослідження; роботі над науково-проєктними індивідуальними завданнями; оформленні документації; заповненні щоденника науково-проєктної практики, який видається студенту на початку практики.

Керівництво науково-проєктною практикою здійснюється досвідченими викладачами кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна і призначеним фахівцем від установи та передбачає консультування з питань урбаністики, геопланування та міського розвитку, контролювання виконання програми практики та дотримання трудової дисципліни.

Тематичний план науково-проєктної практики

Розділ 1. Підготовчий етап практики

У ході даного етапу практики студент:

1. Приймає участь в установчій конференції з науково-проєктної практики, в ході якої відбувається ознайомлення з програмою практики. Інструктаж з техніки безпеки. Отримання індивідуальних завдань. Доведення до студентів змісту індивідуальних завдань.
2. Вивчає світовий та вітчизняний досвід міського планування, статті у фахових виданнях та тези доповідей конференцій, присвячені питанням урбаністики, геопланування та сталого розвитку міст.
3. Аналізує нормативно-правову базу територіального планування та містобудування в Україні.

4. Здійснює огляд сучасних методів та інструментів геопланування, ГІС-технологій та просторового аналізу.

Розділ 2. Знайомство з базою практики та її діяльністю

1. Загальні відомості (*назва, юридична адреса, підпорядкованість, мета та завдання діяльності тощо*).
2. Структура – *горизонтальний (кількість та назви підрозділів, відділів) та вертикальний поділ праці*.
3. Відомості про відділ, в якому студент проходив практику (*назва, мета та завдання діяльності*).
4. Посадові обов'язки працівників.
5. Напрями діяльності установи у сфері урбаністики та міського планування.
6. Ознайомлення з поточними проєктами та ініціативами організації.
7. Вивчення методології роботи установи, використовуваних інструментів та технологій.

Розділ 3. Науково-дослідна та проєктна робота

У ході даного етапу практики студент:

1. Виконує посадові обов'язки за фахом.
2. Проводить наукове дослідження відповідно до теми магістерської роботи, що включає:
  - збір первинних та вторинних даних про об'єкт дослідження;
  - проведення польових досліджень (за необхідності);
  - опрацювання статистичних матеріалів;
  - виконання просторового аналізу з використанням ГІС;
  - розробку картографічних матеріалів;
  - аналіз отриманих результатів.
3. Виконує науково-проєктне індивідуальне завдання (*одне на вибір студента або за узгодженням з керівником, бажано в рамках теми магістерського дослідження*):
  - а) розробити комплексний план розвитку міської території (мікрорайону, району, малого міста):
    - провести комплексний аналіз території (демографічний, економічний, соціальний, екологічний, інфраструктурний);
    - визначити проблеми та можливості розвитку;
    - сформулювати цілі розвитку на найближчі 5-10 років;
    - розробити концепцію просторового розвитку (схему планувального рішення);
    - підготувати картографічні матеріали;
    - розробити перелік пріоритетних проєктів та заходів;
    - підготувати презентацію проєкту;
  - б) розробити стратегію сталого розвитку міста або територіальної громади:
    - провести SWOT-аналіз території;
    - визначити стратегічні пріоритети розвитку з урахуванням принципів сталості;
    - розробити ключові напрями та конкретні заходи реалізації стратегії;

- підготувати схему або інфографіку основних положень стратегії;
  - підготувати презентацію та захистити проєкт;
- в) створити геоінформаційну систему для вирішення конкретної урбаністичної задачі:
- обрати актуальну проблему міського розвитку (наприклад, розміщення соціальних об'єктів, транспортна доступність, екологічна ситуація);
  - зібрати необхідні просторові дані з різних джерел;
  - створити базу геоданих у ГІС-програмі (ArcGIS, QGIS);
  - виконати просторовий аналіз та створити 3-5 тематичних карт;
  - сформулювати висновки та практичні рекомендації;
  - підготувати звіт з описом методики та результатів;
- г) провести оцінку якості міського середовища:
- обрати територію для дослідження (місто, кілька районів міста);
  - визначити 5-7 критеріїв оцінки (благоустрій, озеленення, транспорт, безпека, комфорт тощо);
  - зібрати дані шляхом спостережень, опитувань, аналізу статистики;
  - оцінити кожен район за обраними критеріями (бальна оцінка);
  - створити карту якості міського середовища;
  - розробити рекомендації щодо покращення ситуації в проблемних зонах;
- д) розробити концепцію оновлення занедбаних міських територій:
- обрати конкретну територію (занедбаний парк, промислова зона, історичний квартал тощо);
  - описати поточний стан та причини занепаду;
  - вивчити 2-3 приклади успішного оновлення подібних територій в інших містах;
  - запропонувати нове функціональне призначення території;
  - підготувати ескіз або колаж майбутнього вигляду території;
  - оцінити можливі позитивні ефекти від реалізації проєкту;
  - підготувати презентацію концепції;
- е) розробити систему зелених зон міста:
- проаналізувати розміщення існуючих парків, скверів, зелених насаджень;
  - виявити райони з недостатнім озелененням;
  - запропонувати конкретні рішення (нові зелені зони та з'єднання між ними – парки, сквери, зелені коридори, вертикальне озеленення);
  - створити карту-схему системи озеленення міста;
  - розрахувати площу зелених насаджень на одного мешканця;
  - підготувати рекомендації щодо покращення озеленення міста.
- ж) провести аналіз транспортної доступності в місті:
- зібрати дані про маршрути громадського транспорту та транспортні вузли;
  - визначити час досяжності різних районів міста до центру або ключових об'єктів;
  - виявити райони з низькою транспортною доступністю;
  - створити карти ізохрон (ліній рівної часової доступності);
  - розробити пропозиції щодо покращення транспортного сполучення;

- підготувати звіт з картографічними матеріалами\$
- з) розробити концепцію розумного міста (Smart City) для конкретного міста або території:
- обрати місто або район для впровадження Smart City рішень;
  - визначити 3-4 пріоритетні сфери цифровізації (транспорт, комунальні послуги, безпека, екологія);
  - запропонувати конкретні технологічні рішення для кожної сфери (додатки, датчики, онлайн-сервіси);
  - описати очікувані покращення для мешканців;
  - підготувати поетапний план впровадження (що зробити спочатку, що потім);
  - презентувати концепцію з візуалізацією ключових рішень.
4. Здійснює самоаналіз проведеної роботи, виявляє сильні сторони та напрями вдосконалення.
  5. Бере участь у семінарах, нарадах, презентаціях проєктів на базі практики.
  6. Відвідує заходи інших практикантів та бере участь в їх обговоренні.
  7. Оформляє звітність.
  8. Захищає результати практики на засіданні кафедри у встановленому порядку.

3. Структура науково-проєктної практики

Назви розділів	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
ауд. (дист.)		кам.	інд.	с.р.	
Розділ 1. Підготовчий етап практики					
Разом за розділом 1	44	4			40
Розділ 2. Знайомство з базою практики та її діяльністю					
Разом за розділом 2	36	16	20		
Розділ 3. Науково-дослідна та проєктна робота					
Разом за розділом 3	130	30	40	40	20
Усього годин	210	50	60	40	60

4. Темы аудиторної, камеральної та індивідуальної роботи

№ з/п	Назва теми аудиторної роботи	Кількість годин, денна форма
1	Установча конференція з науково-проєктної практики	4
2	Відвідування бази практики, ознайомлення з її діяльністю та структурою	16
3	Виконання посадових обов'язків на конкретному робочому місці	15

4	Участь у нарадах, презентаціях проєктів на базі практики	5
5	Проведення презентації власного науково-проєктного індивідуального завдання	2
6	Відвідування презентацій проєктів інших практикантів	4
7	Захист результатів практики на засіданні кафедри у встановленому порядку	4
Всього		50
№ з/п	Назва теми камеральної та індивідуальної роботи	Кількість годин, денна форма
1	Поглиблене знайомство з базою практики, вивчення її проєктів та методології роботи	10
2	Робота з документацією організації, нормативно-правовими актами у сфері містобудування	10
3	Збір та аналіз даних для наукового дослідження (в рамках магістерської роботи)	20
4	Розробка науково-проєктного індивідуального завдання (одного на вибір студента або за узгодженням з керівником, бажано в рамках теми магістерського дослідження): комплексного плану розвитку міської території / стратегії сталого розвитку міста або територіальної громади / тематичної геоінформаційної системи для аналізу міської території / оцінки якості міського середовища / концепції оновлення занедбаних міських територій / системи зелених зон міста / аналізу транспортної доступності в місті / концепції розумного міста (Smart City) для конкретного міста або території	40
5	Підготовка презентаційних матеріалів та візуалізації проєкту	8
6	Самоаналіз виконаної роботи	4
7	Формулювання висновків, оформлення звіту, щоденника практики	8
Всього		100

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин, денна форма
1	Вивчення світового та вітчизняного досвіду міського планування, статей у фахових виданнях та тез доповідей конференцій, присвячених питанням урбаністики, геопланування та сталого розвитку міст	20

2	Аналіз нормативно-правової бази територіального планування та містобудування в Україні	10
3	Огляд сучасних методів та інструментів геопланування, ГІС-технологій та просторового аналізу	10
4	Аналіз презентацій проектів інших практикантів	5
5	Систематизація зібраної інформації для магістерської роботи	15
Всього		60

6. Методи контролю

Підготовка студентами звіту з науково-проектної практики та захист результатів практики (екзамен) на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця.

Звіт з науково-проектної практики має включати результати виконання всіх завдань, що передбачені програмою практики:

- щоденник практики;
- характеристику бази практики;
- опис виконаної роботи на робочому місці;
- науково-проектне індивідуальне завдання з повним комплектом матеріалів (аналітичні записки, картографічні матеріали, розрахунки, презентації тощо);
- матеріали наукового дослідження для магістерської роботи;
- висновки щодо проходження практики.

7. Схема нарахування балів

Вид роботи	За звітну документацію
Кількість балів	100 б.
Розбаловка за видами роботи	<p>Виконання посадових обов'язків на базі практики – до 15 б.</p> <p>Виконання науково-проектного індивідуального завдання – до 40 б.</p> <p>Збір матеріалів та проведення досліджень для магістерської роботи – до 15 б.</p> <p>Оформлення звіту з практики згідно з наданими вимогами – до 15 б.</p> <p>Захист результатів практики на засіданні кафедри (екзамен) – до 15 б.</p> <p>До захисту допускаються студенти, які виконали програму практики, представили звіт згідно з установленою формою.</p>

Критерії оцінювання результатів науково-проектної практики

Виконання посадових обов'язків на базі практики	Оформлення звіту з практики згідно з	Захист результатів практики на засіданні
--	---	---

та науково-проектного індивідуального завдання	наданими вимогами	кафедри (екзамен)
70 б.	15 б.	15 б.
оцінка керівника практики від установи-бази практики – до 10 б.	Грамотність оформлення текстового матеріалу – до 5 б.	Якість і повнота розкриття тематики дослідження та результатів практики під час виступу, якість та дотримання структури презентації – до 5 б.
оцінка керівника практики від університету – до 60 б.: - якість виконання посадових обов'язків – до 10 б. - теоретико-методичний рівень виконання науково-проектного індивідуального завдання – до 25 б. - практичний рівень виконання науково-проектного індивідуального завдання та якість підготовлених матеріалів для магістерської роботи – до 25 б.	Якість оформлення графічного та картографічного матеріалу – до 5 б.	Відповідність отриманих висновків до завдань практики – до 3 б.
	Якість оформлення і повнота списку використаних джерел інформації – до 5 б.	Відповіді на запитання студентів та викладачів – до 5 б.
		Участь у дискусії – до 2 б.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Бачинський Г. А. Сталий розвиток: теорія, методологія, практика. Київ : Ліра-К, 2018. 320 с.
2. Боголюбов В. М. Стратегія сталого розвитку : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 312 с.
3. Веклич О. О. Економічні засади сталого розвитку : навчальний посібник. Київ : НАУКМА, 2020. 275 с.

4. Галегуа Дж. Розумні міста. Київ : ArtHuss, 2021. 192 с.
5. Дідик В. В., Павлів А. П. Планування міст : підручник. Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2006. 412 с.
6. Довідник з відбудови міст. Київ : Урбанина, 2023. 400 с. Режим доступу : <https://www.urbanyna.com/dovidnyk-z-vidbudovy-mist>
7. Економіка відновлення : навчальний посібник. За ред. В. І. Грушка. Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2023. 221 с.
8. Коваль І. Урбаністика та просторове планування міст. Київ : Либідь, 2018. 256 с.
9. Кононенко О., Гнатюк О. Методи урбаністичних досліджень : навчальний посібник. Київ : Видавець Кравченко Я. О., 2024. 145 с.
10. Лаврик О. Д., Власенко Р. П. Основи геоурбаністики : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2022. 158 с.
11. Лендрі Ч. Креативне містотворення : його сила і можливості. Харків : Фоліо. 2020. 252 с.
12. Литвин С. Х., Добровольська В. В. Підготовка дослідницького проєкту та презентація результатів наукових досліджень : підручник. Київ : НАКККіМ, 2022. 253 с.
13. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. Основи стійкого розвитку. Практикум : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2006. 228 с.
14. Мезенцев К. В., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф., Провотар Н. І., Гнатюк О. М., Запотоцька В. А. Методи суспільно-географічних досліджень : навчально-методичне видання. Київ : Фенікс, 2021. 100 с.
15. Містобудівне проєктування. Частина 1 : Місто як об'єкт проєктування. Підручник. За ред. Г. П. Петришин, Б. С. Посацького, Ю. В. Ідак. Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2021. 312 с.
16. Містобудівне проєктування. Частина 2 : Проєктування структурних елементів міста. Підручник. За ред. Г. П. Петришин, Б. С. Посацького, Ю. В. Ідак. Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2021. 312 с.
17. Немець Л. М. Стійкий розвиток: соціально-географічні аспекти (на прикладі України) : монографія. Харків : Факт, 2003. 383 с.
18. Основи урбаністики: методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 106 Географія. Уклад. С. Б. Куделіна. Одеса, 2024. 62 с.
19. Покляцький С. А. Умови життя населення великих міст України: суспільно-географічне дослідження. Київ : Наукова думка, 2016. 184 с.
20. Посацький Б. С. Основи урбаністики. Територіальне і просторове планування : навчальний посібник. 2-е вид., доповн. Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2011. 368 с.
21. Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С. Планування території : навчальний посібник. Херсон : Грінь Д. С, 2014. 268 с.
22. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін : колективна монографія. За ред. К. Мезенцева, О. Олійника, Н. Мезенцевої. Київ : Видавництво «Фенікс», 2017. 438 с.
23. Kliuchko L., Bedriy E., Kucheriava H., Husieva N. Urbicide in Eastern Ukraine (case study of the city of Kharkiv, Ukraine). *Achieving Sustainability in Ukraine through Military Brownfields Redevelopment*. Oradea-Kharkiv, 2023.

24. Niemets L., Husieva N., Suptelo O., Sehida K., Kravchenko K. Research of brownfields and greyfields of the city: theory and practice. «*Vision 2020: Sustainable Economic Development and Application of Innovation Management from Regional expansion to Global Growth*» : *The International Business Information Management Conference (32nd IBIMA) (Seville, Spain 15-16 November, 2018)*. Editor Khalid S. Soliman. P. 409-435.

Допоміжна література:

1. Гел Йен. Міста для людей. Пер. з англ. О. Любарської. Київ : Кенекшенс, 2020. 278 с.
2. Герасимчук З. В., Кондіус І. С. Теоретичні та прикладні засади прогнозування сталого розвитку регіону. Харків : ХНУ, 2015. 192 с.
3. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації. Монографія. Луцьк : Надстир'я, 2001. 528 с.
4. Мельник П. Геоінформаційні системи у регіональних дослідженнях. Київ : Наукова думка, 2016. 210 с.
5. Немець Л., Мезенцев К., Гусєва Н., Мезенцева Н., Мельничук А., Немець К., Сегіда К. Соціальна географія : підручник. За ред. Л. Немець та К. Мезенцева. Київ-Харків, 2019. 305 с.
6. Осауленко О. Г. Інформаційне забезпечення державного управління сталим розвитком. Київ, 2001. 72 с.
7. Сидоренко О. Регіональний розвиток і територіальна економіка. Харків : ХНУ, 2017. 224 с.
8. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 632 с.
9. Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С., Пилипенко І. О., Яворська В. В. Методологічні засади географії: підручник. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 366 с.
10. Шаблій О. І. Основи суспільної географії : підручник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 296 с.
11. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2001. 744 с.
12. Шевченко Т. Сталий розвиток міст і регіонів: концепції та практики. Львів : ЛНУ, 2019. 232 с.
13. Україна на зламі тисячоліть: історичний екскурс, проблеми, тенденції та перспективи / Кол. монографія Г. В. Щокін, М. В. Попович, М. С. Кармазіна та інші; за заг. ред. Г. В. Щокіна, М. Ф. Головатого; авт. передм. Л. М. Кравчука. Київ, 2000. 384 с.
14. Флорида Р. Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасливими. Київ, 2019. 320 с.
15. Knox P., Pinch S. Urban Social Geography. London : Pearson, 2010. 373 p.

9. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Асоціація міст України. Режим доступу : <https://auc.org.ua/>
2. Відкрите місто. Режим доступу : <https://opencity.e-dem.ua/>
3. Дайджест відновлення України. ОФІС РЕФОРМ Кабінету Міністрів України. Режим доступу : <https://rdo.in.ua/daydzhest-vidnovlennya-ukrayiny>

4. Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Режим доступу : <http://ird.gov.ua/>
5. Державна служба статистики України. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Електронна бібліотека авторефератів дисертацій. *Електронний фонд Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/scripts/wwwi32.exe/%5Bin=scripts/ep.in%5D>
7. Європейське місто. Режим доступу : <http://euromisto.com/>
8. Інститут регіонального розвитку. Режим доступу : <https://www.institute.lviv.ua/>
9. Міжнародний центр перспективних досліджень. Режим доступу : <https://www.icps.com.ua/>
10. Міністерство цифрової трансформації України. Режим доступу : <http://dknii.gov.ua>
11. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>
12. Міністерство розвитку громад та територій України. Режим доступу : <http://minregion.gov.ua>
13. Національний інститут стратегічних досліджень. Режим доступу : <https://niss.gov.ua/>
14. Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України. *Електронний фонд Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua:8080/dspace/>
15. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. Режим доступу : <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/peretvorennya-nashoho-svitu-poryadok-dennyu-u-sferi-staloho-rozvytku-do-2030-roku>
16. ПРООН Україна. Режим доступу : <https://www.undp.org/uk/ukraine>
17. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Режим доступу : <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/strategiya-staloho-rozvytku-ukrayiny-do-2030-roku>
18. Український центр економічних та соціальних досліджень. Режим доступу : <http://www.uceps.org.ua>
19. Урбаністика: сучасне місто. *PROMETHEUS*. Режим доступу : <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/urban-studies-modern/>
20. Sustainable cities and communities. *European Commission*. Режим доступу : <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/database/sustainable-cities-and-communities>
21. Urban sustainability. *European Environment Agency*. Режим доступу : <https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/urban-sustainability>
22. #CityDNA. Режим доступу : <https://citydestinationsalliance.eu/citydna/>
23. City Travel Report by CityDNA. Режим доступу : <https://citydestinationsalliance.eu/city-travel-report-by-citydna/>
24. Economist Intelligence Unit. Режим доступу : <https://www.eiu.com/n/>
25. Intelligent City (Smart City) Market Size 2023: Opportunities & Insights. Режим доступу : <https://www.digitaljournal.com/pr/news/intelligent-city-smart-city-market-size-2023-future-growth-factors-top-industry-players-cagr-value-top-manufacturers-share-and-forecast-2029> (<https://www.businessresearchinsights.com/market-reports/intelligent-city-smart-city-market102373>)
26. TourMIS (розвиток туризму в містах). Режим доступу : <https://www.tourmis.info/>

27. Urban Forms Center. Режим доступу : <https://www.urbanforms.org.ua/>